

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner rörande utvidgning av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 214 av herrar *Sederholm* och *Johansson, Johan Bernhard*, samt motionerna i andra kammaren nr 477 av herrar *Linnér* och *Skoglund* samt nr 599 av herrar *Thorell* och *von Seth*.

I motionerna I: 214 och II: 477, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte anhålla, att den år 1928 begärda utredningen angående utbyggande av den frivilliga försäkringen mot olycksfall i arbete måtte i möjligaste mån påskyndas.

I motionen II: 599 har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1937 års riksdag framlägga förslag till frivillig olycksfallsförsäkring för självständiga mindre företagare särskilt i jordbruket och hantverket.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omfattar i stort sett alla lönearbetare. Lagen har sålunda avseende å envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Där Konungen i fråga om anstalt för yrkesutbildning eller avdelning av anstalt så förordnar, skall den som åtnjuter undervisning vid sådan anstalt eller avdelning anses såsom arbetare, ändock att han ej användes till arbete för annans räkning (2 § första stycket).

Såsom arbetare i lagens bemärkelse anses emellertid ei den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, dennes make och hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom. Utföres arbetet för makars gemensamma räkning, anses de i förevarande hänseende såsom allenast en arbetsgivare (2 § andra stycket).

Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten; dock kan, där för ändamålet bildats sådant ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro

arbetsgivare och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet, försäkringen av delägars arbetare i stället under vissa villkor äga rum i detta bolag (4 §).

Arbetsgivare är berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra dels annan arbetare än i lagen avses för olycksfall i arbete, dels ock i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall utom arbetet. Sådan försäkring kan ock av ömsesidigt bolag meddelas för delägars arbetare. Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än lagen stadgar må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag. Riksförsäkringsanstalten äger dock enligt särskilda bestämmelser sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare, ävensom, enligt Konungens bestämmande, övertaga utgivande av livränta, som på grund av olycksfall skall utgivas av annan än anstalten (35 §).

En särskild för fiskare avsedd frivillig försäkring mot skada till följd av olycksfall i arbete finnes anordnad enligt en förordning den 11 juni 1918.

Spörsmålet rörande olycksfallsförsäkring för självständiga företagare i samband med sådan försäkring för arbetare har sedan lång tid tillbaka varit föremål för övervägande i vårt land. Det har behandlats av *arbetarförsäkringskommittén* i ett den 28 juli 1888 avgivet betänkande med förslag till bl. a. lag om försäkring för olycksfall i arbete, av *riksförsäkringsanstalten* i ett den 10 januari 1908 avgivet utlåtande med förslag rörande ändring i vissa delar av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete samt av *ålderdomsförsäkringskommittén* i ett den 19 oktober 1915 avgivet betänkande med förslag angående försäkring för olycksfall i arbete.

En närmare redogörelse för vad sålunda förekommit ävensom för yttranden, som avgivits av myndigheter över sistnämnda betänkande, har lämnats av andra lagutskottet i utlåtande nr 31 vid 1928 års riksdag, till vilket utlåtande utskottet anhåller att få hänvisa.

I propositionen till 1916 års riksdag med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m. anförde föredragande departementschefen, statsrådet von Sydow, att vissa kategorier av mindre yrkesidkare och andra självständiga företagare, såsom hantverkare, småbrukare, torpare m. fl., komme att uteslutas från den då föreslagna lagens tillämpning, vilken endast avsåg att ordna arbetsgivarens ersättningsplikt i förhållande till arbetaren. Dylika mindre yrkesidkare komme dock, därest de drabbades av olycksfall, ofta i en synnerligen betryckt ställning. Frågan om lagstiftning för tillgodoseende av understöd i dylika fall borde därför vid lämplig tidpunkt bliva föremål för särskild utredning.

Vid 1928 års riksdag hemställdes i två motioner (I: 206 av herr Sjöblom och II: 119 av herr Carlsson i Stockholm), att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande utbyggnad av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete samt sedermera för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Andra lagutskottet inhämtade yttrande i ärendet från försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten samt anförde därefter i utlåtande nr 31:

Det torde icke kunna förnekas, att stora grupper av mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare äro i ekonomiskt och socialt hänseende likställda med arbetare och sålunda i lika stort behov som dessa av det stöd, som delaktigheten av den sociala olycksfallsförsäkringens förmåner medför. Att dessa befolkningsgrupper icke medtagits vid utformande av den i ämnet gällande lagstiftningen torde bero därpå, att ifrågavarande lagstiftning endast avsetts skola reglera arbetsgivares ersättningsplikt i förhållande till deras arbetare.

Av den utredning, som på utskottets hemställan verkställts av riksförsäkringsanstalten, framgår, att de flesta länder i Europa, där försäkringsplikt införts på den sociala olycksfallslagstiftningens område, numera i sina olycksfallslagar intagit bestämmelser rörande försäkring för arbetsgivare eller andra självständiga företagare. Dylik försäkring är i allmänhet frivillig, men i en del länder omfattar den obligatoriska försäkringen även självständiga företagare.

Det motionsvis framställda yrkandet om utredning rörande utbyggande av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete har tillstyrkts av såväl försäkringsrådet som riksförsäkringsanstalten, och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening har ej haft något att erinra mot en förutsättningslös utredning av frågan.

Utskottet anser för sin del det föreliggande spørsmålet vara av den betydelse, att en utredning bör komma till stånd rörande lämpligheten av den ifrågasatta utvidgningen av den frivilliga olycksfallsförsäkringen och sättet för dess förverkligande.

Utskottet hemställde, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande lämpligheten av sådan utvidgning av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att denna komme att omfatta mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation anfördes av en ledamot.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Den 22 juni 1928 anbefalldes Kungl. Maj:t *riksförsäkringsanstalten* att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. I samband därmed skulle emellertid även vissa andra spørsmål upptagas till behandling.

Sedan riksförsäkringsanstalten i skrivelse till chefen för socialdepartementet den 29 november 1930 anmält, att ett fullgörande av uppdraget att verkställa den av riksdagen begärda utredningen sannolikt skulle komma att gripa in på viss del av det uppdrag, som meddelats 1928 års *pensionsförsäkringskommitté*, återkallade Kungl. Maj:t den 4 december 1930 uppdraget till riks-

försäkringsanstalten samt anbefalldes nämnda kommitté att i stället verkställa utredningen.

Såväl år 1931 som år 1932 framhöll riksdagen i sammanhang med behandling av motioner rörande vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen på förslag av andra lagutskottet (utlåtanden nr 23/1931, 1/1932 och 36/1932) önskvärdheten av att den av riksdagen år 1928 begärda utredningen snart måtte slutföras.

Den 18 maj 1934 återkallade Kungl. Maj:t på framställning från 1928 års pensionsförsäkringskommitté uppdraget till kommittén att verkställa ifråga-varande utredning samt anbefalldes *riksförsäkringsanstalten* att i stället verkställa densamma.

Riksförsäkringsanstalten avgav den 31 maj 1935 förslag till lag angående en särskild, för självständiga företagare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall samt förslag till lag angående ändring av 35 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Den 4 oktober 1935 anbefalldes *socialstyrelsen* att dels avgiva yttrande över riksförsäkringsanstaltens förslag och dels verkställa utredning angående den av anstalten föreslagna försäkringens förhållande till den enligt förordningen om erkända sjukkassor bedrivna verksamheten samt inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Uppdraget fullgjordes genom skrivelse den 9 november 1935.

Över riksförsäkringsanstaltens förslag avgåvos därefter utlåtanden av försäkringsinspektionen, försäkringsrådet, sjukkassenämnden, landsorganisationen i Sverige, riksförbundet landsbygdens folk, svenska arbetsgivareföreningen, svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd, svenska sjukkasseförbundet, Sveriges hantverksorganisation och Sveriges trafikbilägares riksförbund.

Ärendet har därefter behandlats inom socialdepartementet. Härom anför *departementschefen, statsrådet Möller*, i årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 44:

Vid en förberedande granskning av detta ärende har jag med hänsyn till de erinringar mot riksförsäkringsanstaltens förslag, som framkommit i utlåtandena, funnit detsamma icke vara av beskaffenhet att kunna föreläggas riksdagen utan en ingående överarbetning.

Efter det att riksförsäkringsanstalten den 18 maj 1934 ånyo erhållit uppdraget att verkställa den av 1928 års riksdag begärda utredningen rörande lämpligheten av sådan utvidgning av den frivilliga olycksfallsförsäkringen, att denna komme att omfatta mindre företagare och självständiga utövare, har anstalten den 31 maj 1935 avgivit förslag till lag angående särskild, för självständiga företagare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall. I anledning av detta förslag har *socialstyrelsen* verkställt viss utredning och den 9 november 1935 avlämnat utlåtande, varjämte yttranden över anstaltens

Utskottet

förslag avgivits av myndigheter och sammanslutningar. Av vad statsrådet och chefen för socialdepartementet anfört i årets statsverksproposition framgår, att förslaget, innan detsamma kommer att föreläggas riksdagen, skall göras till föremål för en ingående överarbetning.

Med hänsyn till den korta tid, som förflutit, sedan riksförsäkringsanstalten och socialstyrelsen avgivit sina utlåtanden, finner utskottet icke anledning föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Utskottet får därför hemställa,

- 1) att motionerna I: 214 och II: 477 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 599 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 februari 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Sigfrid Hansson, Sam Larsson, P. Sandström, Norman, Karl Bodin* och *Carlström*;

från andra kammaren: herrar *Österström**, *Hage, Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Hansson* i Trollhättan, *Sandström* i Sollefteå och *Hassler**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.